

STADSREUS STEEKT HOOFD IN WESPENNEST

Menno Reemer

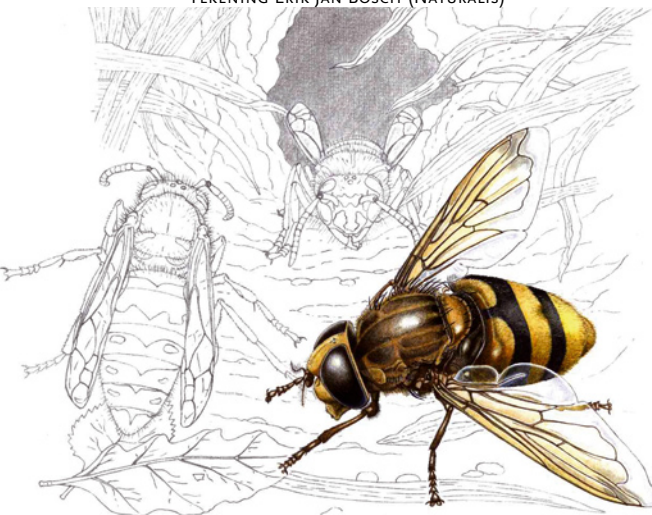
reemer@naturalis.nl

FOTO TIM FAASEN



Figuur 1. De stadsreus, *Volucella zonaria*.

TEKENING ERIK-JAN BOSCH (NATURALIS)



Figuur 2. De stadsreus voor ingang van een wespennest. Illustratie voor het boek *De Nederlandse zweefvliegen* (in druk).

In figuurlijke zin kun je een wespennest beter vermijden. Ook in letterlijke zin is het raadzaam om uit de buurt te blijven: wespen houden niet van indringers en kunnen behoorlijk steken. Voor mensen zijn deze steken al flink pijnlijk, voor insecten zijn ze dodelijk. Toch zijn er insecten die dit gevaar trotseren, zoals de stadsreus (fig. 1). Wat heeft deze zweefvlieg te zoeken in een wespennest en hoe brengt hij het er zonder kleerscheuren vanaf?

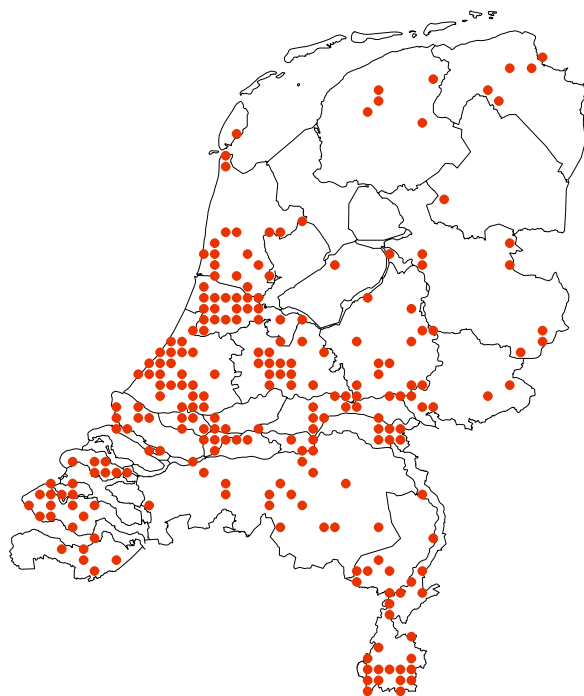
SCHAAP IN WOLFSKLEREN

De stadsreus *Volucella zonaria* is met zijn lichaamslengte van zo'n twee centimeter de grootste zweefvlieg van Nederland. Door zijn roodachtig geel met zwarte kleurenpatroon lijkt hij behoorlijk op een wesp (fig. 2). Aan de korte voelspriet op de kop is echter al snel te zien dat het geen wesp is, maar een vlieg. Bovendien hebben wespen vier vleugels en vliegen maar twee. Een schaap in wolfskleren dus.

Als volwassen vlieg is de stadsreus vaak te vinden op de bloemen van berenklauw, koninginnekruid en vlinderstruik, waar hij nectar en stuifmeel eet. De larven van de stadsreus houden er andere gewoonten op na: deze leven in wespennesten. Een stadsreusvrouwtje moet na de paring dus op zoek naar een wespennest om er haar eitjes in te leggen. Een hachelijke zaak?

GEDRAG

Wanneer het vrouwtje een wespennest gevonden heeft, blijft ze enkele minuten op enige afstand ervan zitten. Ze poetst haar vleugels en achterlijf met haar poten, mogelijk om geuren kwijt te raken die de wespen zouden alarmeren. Dan betreedt zij lopend het nest en gaat rustig haar eitjes leggen. Ze kan ongestoord haar gang gaan: zelfs als ze in contact komt met de wespen wordt zij niet aangevallen. Hoe dit kan, weten we niet precies. Misschien verspreidt zij een geur die de agressie van de wespen onderdrukt. Enkele dagen nadat het vrouwtje het wespennest weer verlaten heeft, komen de eitjes die zij gelegd heeft uit. De larven leven onder in het nest, waar ze zich voeden met afval en dode wespelarven. De wespen laten ook hen met rust. In de herfst verlaten alle wespen het nest: de werksters en de koningin gaan dood, mannetjes en jonge koninginnen vliegen uit om te paren, waarna ook de mannetjes sterven en de jonge koninginnen een overwinteringsplaats zoeken. De stadsreuslarven blijven achter om in het lege nest te overwinteren. In de volgende zomer verpoppen ze, waarna een nieuwe generatie stadsreuzen verschijnt.



Figuur 3. De vindplaatsen van de stadsreus in Nederland.

VOORKOMEN

De stadsreus komt in heel Nederland voor, maar het meest in het westen en zuiden van het land (fig. 3). In de Randstad zie je hem opvallend vaak in tuinen met vlinderstruiken. Aan deze voorkeur voor een stedelijke omgeving heeft de vlieg zijn Nederlandse naam te danken. Vroeger was de stadsreus een zeldzaamheid die slechts af en toe opdook in warme zomers, maar in de afgelopen twintig jaar is hij een steeds gewonere verschijning geworden. Maar nog steeds loopt hun aantal op in zonnige, warme zomers met langdurige perioden van (zuid)oostenwind. Dan vullen migranten uit zuidelijker streken de Nederlandse populatie aan.